

Door Jan de Waard

De waarheid: wat is dat?

Inleiding

Donald Trump, de president van de Verenigde Staten, is nogal vaak in het nieuws. Dat komt vooral doordat hij een paar keer per dag (en vaak ook 's nachts) twittert. Daarbij valt op dat hij een nogal aparte manier heeft om met de 'waarheid' om te gaan. Als een bericht in een krant hem niet bevalt, noemt hij het al snel *fake news* (nepnieuws). Journalisten die kritisch over hem schrijven, noemt hij *oneerlijke* mensen. Vaak ook komt hij met *alternatieve feiten* om de waarheid zo te verdraaien dat die hem beter uitkomt. En zijn argumenten kloppen vaak niet.

hem niet bevalt, noemt hij het al snel *fake news* (nepnieuws). Journalisten die kritisch over hem schrijven, noemt hij *oneerlijke* mensen. Vaak ook komt hij met *alternatieve feiten* om de waarheid zo te verdraaien dat die hem beter uitkomt. En zijn argumenten kloppen vaak niet.

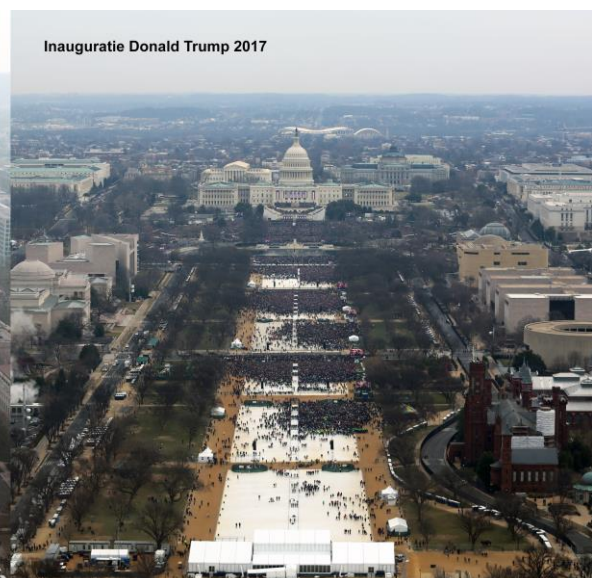
Niveau

Deze lesbrief is geschikt voor de klassen 3 en 4 van het vmbo-gt.

Opzet van deze lesbrief

In een discussie of in een toespraak of op de sociale media proberen mensen vaak anderen ergens van te overtuigen. Daarbij gaan ze niet altijd even eerlijk met de feiten om. Dat zie je bijvoorbeeld bij Donald Trump. Maar bijna iedereen heeft die neiging. In deze lesbrief leer je meer over 'valse argumenten' (drogredenen) en dooddoeners (opmerkingen waarmee je een discussie 'doodslaat').

Uitleg

Bekijk de dubbele foto hierboven. Op de linkerhelft zie je het publiek bij de inauguratie van Barack Obama in 2009 in Washington. Op de rechterhelft zie je het publiek dat aanwezig was bij de inauguratie van Donald Trump in 2017. Op de achtergrond staat het Witte Huis. De foto's zijn echt, dus geen trucage. Ze zijn allebei genomen tussen 10.00 en 11.00 uur. Wat valt je op?

'Het is links drukker en niet zo'n beetje ook,' zul je misschien zeggen. Dat dacht ik dus ook. Obama wint het van Trump wat publieke belangstelling betreft. Maar Donald Trump houdt niet van verliezen. Hij beweerde dus ijskoud dat het op zijn inauguratie drukker was. Ondanks de foto's. Zijn woordvoerder zei letterlijk: 'Dit was het grootste publiek dat ooit een inauguratie heeft aanschouwd. Punt uit!'

(Ter verdediging van Trump: De meeste van zijn kiezers wonen ver van Washington vandaan. En misschien telde de woordvoerder de tv-kijkers ook mee. Maar dan nog.)

De woordvoerder van Trump maakte gebruik van een **drogreden**. Een **drogreden** is een 'valse' manier van redeneren. Bijvoorbeeld: Je beweert iets, maar je levert er geen bewijs bij en je sluit af met een **dooddoener** (*Punt uit!*). Een **dooddoener** is een opmerking waarmee je een discussie afkapt.

Gebruikmaken van drogredenen is een bedrieglijke manier om mensen te overtuigen van iets wat niet of nauwelijks waar is. En het werkt! Veel aanhangers van Trump geloven nog steeds dat het op zijn inauguratie drukker was.

Opdracht 1

In het schema staan tien soorten drogredenen, tien 'valse' argumenten dus.

Zoek bij elke uitspraak de juiste soort drogreden. Vul de letter die achter die drogreden staat in het vakje na de uitspraken in. Als je het goed doet, lees je van boven naar beneden een 'vloeibaar' woord.

Uitspraak	Soort drogreden	
Wielrenners zijn dom. Ik heb ooit zo'n gast na een rit geïnterviewd zien worden, nou, d'r kwam geen zinnig woord uit.	Je haalt er een verkeerde deskundige bij als bewijs.	r
Als Peter R. de Vries al zegt dat Ajax de beste club is, dan moet het wel zo zijn.	Je overdrijft zo erg dat wat je zegt heel indrukwekkend lijkt.	a
Er komt binnen tien jaar een wereldoorlog. Dat weet ik zeker. Punt uit!	Je generaliseert: je doet alsof één persoon een hele groep vertegenwoordigt.	d
Ik geef niks aan goede doelen. Ik heb ooit een euro aan een zwerver gegeven, en die kocht er meteen bier voor.	Je valt de ander persoonlijk aan: je treft hem op zijn zwakke plek.	n
Het is warm voor de tijd van het jaar. Dat komt door de klimaatverandering.	Je beweert, zonder bewijs, dat vroeger alles beter was.	s
Je bent het niet met me eens? Dus ik sta te liegen?	Je verdraait het standpunt van de ander.	e
Wat weet jij daar nou vanaf? Je bent al twee keer blijven zitten!	Je gebruikt een verkeerd voorbeeld om je gelijk aan te tonen.	i
Toen internet nog niet bestond, hadden de mensen veel meer echt contact met elkaar.	Je beweert dat je je informatie ergens vandaan hebt, maar het is niet duidelijk waar vandaan.	p
Criminele vluchtelingen komen met tienduizenden tegelijk de grens over!	Je geeft een oorzaak aan waarvan niemand zeker weet of die wel klopt.	v
Ik heb ergens gelezen dat de criminaliteit de komende jaren enorm gaat stijgen.	Je beweert iets en maakt zonder bewijs een eind aan de discussie met een dooddoener.	u

Opdracht 2

Lees de volgende dialoog. Hij staat bol van de drogredenen (het zijn er acht!). Schrijf van elke drogreden die je herkent de eerste drie woorden op in het schema. Wat voor soort drogreden uit opdracht 1 is het? Schrijf dezelfde letter erachter.

Let op: In één zin zitten zelfs twee drogredenen!

- De mensen zijn tegenwoordig veel sneller agressief. Dat is gewoon zo. Ik liep laatst door de supermarkt. Bots ik per ongeluk tegen iemands karretje op. Nou, die vent begint toch te schelden. Dan zie je dus dat mannen ook nog eens een stuk agressiever zijn dan vrouwen. Dat komt doordat mannen zich bedreigd voelen door de vrouwenemancipatie. Dat reageren ze af op de omgeving. Gewoon boodschappen doen wordt op die manier toch levensgevaarlijk?!
- Ik vind het wel meevallen, hoor.
- Jij wel ja. Jij bent ook zo naïef, op het domme af! Maar ja, je bent een meisje. Ze zeggen niet voor niets dat meisjes naïever zijn dan jongens.
- O ja? Wie zegt dat dan?
- Nou, Robert ten Brink bijvoorbeeld. Je weet wel, die van tv. En die heeft vijf dochters, dus die kan het weten!

Zinnen	Drogredenen

Opdracht 3

Maak deze opdracht in twee- of drietallen.

Bedenk zelf nieuwe voorbeelden van drogredenen. Neem de voorbeelden van opdracht 1 en bedenk daar je eigen variaties op. Doe dat bij zes soorten drogredenen.

Bekijk daarna elkaars teksten en beoordeel of de voorbeelden goed gekozen zijn.

Opdracht 4

Je bent tot nu toe in deze lesbrief twee **dooddoeners** tegengekomen: *Punt uit!* en *Dat is gewoon zo!* Een andere is: *Zo gaan die dingen nou eenmaal.* Weet jij er nog meer?

Schrijf ze dan op. Probeer te bedenken hoe mensen eerst iets beweren en dan eindigen met een woord (of een paar woorden) waarmee ze het gesprek 'doodmaken'. Of dat ze op de ander reageren met een opmerking die verder praten onnodig maakt.

Meer informatie

Leuke sites die verband houden met deze lesbrief:

- De alternatieve feiten over de inauguratie van Trump: <https://nos.nl/artikel/2154372-trump-kamp-komt-met-alternatieve-feiten-over-inauguratie.html>

- Trump verkozen tot grootste leugenaar: <https://nos.nl/artikel/2076663-trump-is-grootste-leugenaar.html>

- Een lijst van Trumps leugens (in het Engels): <https://www.nytimes.com/interactive/2017/06/23/opinion/trumps-lies.html?mcubz=2>

- Lijst van dooddoeners: <https://clicheschatkamer.wordpress.com/2015/03/13/voorbeelden-van-dooddoeners/>